

Kanske
måla
dörren
blå

Anna Bokedal

Betraktelser från Skottland

Kanske måla dörren blå

Anna Bokedal

Förord

Plötsligt en dag fick min man ett nytt jobb. I Skottland, på andra sidan havet. Det var så plötsligt och så oväntat att vi fick tacka ja. Och så flyttade vi, hela familjen, med pick och pack och fem barn, från Göteborg till Aberdeen.

Aberdeen ligger vid kusten i nordöstra Skottland, uppe i högra hörnet av Storbritannien, bland får och kiltar, höga klippor och oljeborrplattformar. Det ligger ungefär mitt emot Göteborg, men med brittiska mått mätt ligger Aberdeen verkligen långt bort i norr, även om de numer alltmer sällsynta röda telefonkioskerna är likadana som de i London. Låter det exotiskt?

Det som följer i den här boken är en samling kåserier från vårt vardagsliv under våra första år i Aberdeen. De flesta av texterna har tidigare i någon form varit publicerade i Göteborgs-Posten.

Trevlig läsning,

Anna Bokedal, oktober 2019

På andra sidan havet

Ibland åker vi till havet. Och så står vi där och tittar på vågorna som rullar in mot stranden med en väldig kraft. Utan skärgård finns det ingenting som stoppar. Där, på andra sidan, ligger Sverige och Göteborg. Hemlängtan? Står det någon där på andra sidan stranden och tittar ut mot havet, mot mig här på andra sidan?

En sommar flyttar vi plötsligt och oväntat från Göteborg till Aberdeen på Skottlands nordöstra kust, där maken fått nytt jobb. Det går jättefort. Vi säljer huset och tre veckor innan flyttlasset går skriver vi på hyreskontrakt för ett hus vi aldrig sett. Taxin från flygplatsen släpper av oss vid en flyttbil, varifrån våra saker bärs in i ett hus och staplas låda på låda mitt på golvet.

”Var vill ni ha pianot?”

”Jag vet inte, måste först se hur det ser ut...”

Barnen springer redan upp och ned i trapporna, öppnar och stänger, upptäcker allt det nya. Jag hittar en kastrull och sju gafflar. Vi har ström men inget varmvatten. Vi värmer korv som var djupfrost samma morgon i Sverige och vi äter den i trädgården med en flyttlåda som bord.

Skolplatser, telefon, bankkonto, betalkort – detta går oändligt långsamt och är ofattbart krångligt. Skattesystem och socialförsäkring, oj, oj, oj. Systemet är gjort för att det ska vara enkelt att flytta mellan olika EU-länder. Jag undrar vilket av alla moment som är enkelt. Moment 22?

Skolan är annorlunda, trafiken, bostäder, affärer, banker, arbetsklimatet, barnuppfostran, sättet att umgås. Men människor är alltid människor, tänker jag, allt det där andra är bara på ytan.

Aberdeen är inte långt borta. Skottland och Skandinavien har mycket gemensamt. Jag har ju inga problem med att se hur folk tänker! Sedan börjar jag tvivla. Är människorna här verkligen annorlunda? Det sista man lär sig i ett språk är att uppfatta nyanser. Jag förstår vad hon säger, men vad menar hon? Inifrån börjar jag också förstå hur det är att vara invandrare, även om jag själv kommer från Sverige och är en förstaklassinvandrare i gräddfilen.

Längtar vi hem? ”Hemma” kan vara så mycket. Jag fryser där i sanden på stranden – alltid – och det ligger något skrämmande över havet. Vikingarna kom från havet. Säkert har många fiskare förolyckats. När Piper Alpha, oljeborrplattformen, brann utanför Aberdeen hoppade människor rakt ned i djupet, mot brinnande olja och vatten. Bara några klarade sig. Alldeles nyss var det en transporthelikopter som störtade och sexton man dog i havet, alldeles utanför Aberdeen. Döden kom plötsligt nära igen. I Sverige älskar vi havet. Vi leker, badar, fiskar krabbor, fångar maneter, samlar snäckor, seglar, lever, lever upp. Här skyr man havet. ”*It’s the baar,*” säger folk och menar den tjocka dimman som kommer in från havet. Det är samma hav, men motsatta kuster.

Kallt är det också. Alltid, och särskilt vid havet. En vacker sommardag i juli har yngste sonen på sig sandaler, badbyxor, fleecetröja och ber sedan att få en mössa. Entusiasmen är det inget fel på. Vi leker där på stranden, funderar, springer och bygger sandslott. Sedan tömmer vi sanden ur skorna och åker hem i vår Vauxhall på vänster sida om vägen. Hem till oss, på den här sidan havet, för det är här vi bor nu.

Bad

Man badar inte i havet. När vi var nya och frågade efter badplatser fick vi tveksamma svar, med flackande blick och otydligt tal. "Inte så ofta... ser ibland... varmfodrade våtdräkter...". Nu vet vi bättre. Personligen skulle jag helst vilja ha dubbel våtdräkt, vantar och mössa för att ens fundera på att doppa tårna i havet på den här sidan om Nordsjön. Och en fleece-tröja.

Här i Aberdeen finns det däremot många badhus. Vår favorit ligger i en sliten förort med slitet rykte. Omklädningsrummet har stengolv och är kanske uppvärmt, men det är nog i så fall mest spillvärme från pool-området, så omklädningen får gå fort. Bäst är att redan ha baddräkten på, fort in med kläderna i skåpet, pilla in ett femtiopencemynt i låset och sedan skynda ut i duschen.

Vi duschar före badet, åtminstone så vi blir lite blöta, med baddräkten på. Det är det inte alla som gör.

Själva bassängen är mycket sliten. Taket är smutsigt, väggarna flagnar och kaklet i poolen är spräckt. Men vattnet är ändå rikligt klorerat och badhuset som helhet är ganska rent eftersom vi inte är så många där. Det har dessutom öppet precis när vi kan åka dit och anläggningens enda bassäng är 25 meter lång, vilket är jättebra. Vi som är svenskar tror nämligen att vi måste simma fram och tillbaka och räkna längder i all oändlighet. Barnen och alla andra dyker, leker och simmar lite överallt, så vi får kryssa, och ducka för bollarna.

Det är rätt vanligt att vuxna inte kan simma alls. Jag tror att man därför bestämt sig för att ta krafttag. Det finns nu många lätt-tillgängliga badhus och alla barn får tio gratis simlektioner när de går i fyran. De flesta simkunniga simmar med olika tekniker: ryggsim, crawl, fjärl eller under vattnet. Imponerande.

Vi duschar även efter badet, med baddräkten på. Det finns bara ett duschställe, som alltså är gemensamt för alla badgäster. Duschar efter badet gör nog de flesta. Bassängvattnet innehåller mycket smink, skräp, gammal svett och smuts, men i vårt badhus har jag bara sett ett gammalt plåster flyta runt en gång. Stadens stora, fina, glassiga badhus med mycket folk är däremot jätteäckligt.

På sonens simlektioner i skolan får man av tidsskäl inte duscha vare sig före eller efter badet, enligt sträng tillsägelse från fröken. Jag är medhjälpare några gånger, och säger ingenting, inte heller när ett barn av oklokhet till och med packat ned tvål. Då får fröken skälla istället. Men det går fort att bada här, och det är okomplicerat. Det är skönt att simma och hittills har ingen blivit sjuk.

En gång säger jag försiktigt till en vän att i Sverige måste man duscha med tvål utan baddräkt före badet. Hon tittar på mig och svarar "Fy, vad ohygieniskt".

Spisen från en annan värld

Och här har vi Agan. Den är förresten svensk, säger husägarinnan och tittar på mig. Min kära Aga, fortsätter hon och klappar den varma gjutjärnsmastodonten, spisen i huset vi funderar på att köpa. Det är klart jag kommer att visa vem som än köper huset hur man använder den, försäkras hon. Och det är nog tur.

När jag kommer hem slår jag upp fakta. Visst är Aga-spisen svensk, och förmodligen mer känd utomlands än i Sverige. Gustaf Dahléen uppfann denna anläggning åt sin fru eftersom han tyckte att det verkade så besvärligt att laga mat.

Nyfiken på denna svenska uppfinning går jag någon dag senare till Aga-butiken. Dörren till affären är låst, men jag ringer på den lilla dörrklockan och en ung dam kommer och öppnar. Kliv in, säger hon, spisen är på. Affären är i princip inredd som ett vanligt kök, och längst in mot väggen står en grön gaseldad Aga. Någon har precis gjort en stir-fry och det luktar hemtrevligt av mat. Kan du berätta lite, vad är det, hur gör man? undrar jag. Damen börjar berätta och jag förstår att det här inte bara är en spis, utan ett liv, en livsstil, en ideologi. Den är alltid på, varm och go, säger damen, för i spisen brinner konstant en liten gaslåga. Den är alltid på?ekar jag anklagande, för jag bor i ett land där det är synd att ha värmen på hela dagen och ännu värre att ens tänka på att ha värmen på nattetid. Jaa, det blir dyrt, svarar hon urskuldande. Men man kan ha Agan till så mycket annat. Man behöver ingen torktumlare, mikrovågsugn, vattenkokare eller strykjärn. Hon lyfter på locket till en av spislattorna och säger sedan att man stryker genom att lägga plagget direkt på locket och platta till med handen. Potatisen kokas enkelt i ugnen, men hur gör man med pasta?

Jag berättar att vi har tittat på ett hus där det finns en Aga. Damens ögon börjar lysa och vips är vi medsystrar i en härlig, spännande och matdoftande värld full av attiraljer av rostfritt stål och enorma svenska spisar i gjutjärn. Det finns inga prislappar, men när jag senare letar på nätet ser jag att mina gamla kastruller skulle skämmas över att ens stå i samma skåp som en av dessa dyrbara mirakelpannor. Kan jag inte baka min sockerkaka inuti en vanlig kastrull med lock istället? undrar jag. Jaa, det kan man väl kanske, men titta, här är ett annat fiffigt tillbehör...

När jag går därifrån har jag förstått att det är skillnad på att titta på ett hus med en Aga i och att titta på en Aga med ett hus till. Men det som stannar i minnet är tanken på att i den kalla vintern kunna smyga in i köket och värma sig en stund vid spisen. Den är ju alltid på.